

BERICHTEN UIT HET VELD

Stichting Centrum '45 bewijst al 40 jaar zijn noodzaak

'Lang leve uw koninkrijk! In de vijftien jaar dat ik er woon is de elektriciteit van mijn lamp geen minuut uitgevallen. Het water heeft de kraan nooit in de steek gelaten. De riolering in uw koninkrijk is sterker dan de hemel, want hoeveel water zij ook naar beneden gooit, het verdwijnt. In bakkerijen liggen meer soorten brood dan soorten wapens in Irak. Een hond heeft meer papieren en rechten dan ik in mijn vaderland had. Zelfs een cavia in uw koninkrijk geniet meer dan mijn moeder die twaalf kinderen heeft gebaard en ze vanaf 27 oktober 1987 nooit meer allemaal samen heeft kunnen zien.'

Uit: *Brieven voor de koning* van het NRC, dit voorjaar gepost door Rodaan Al Galidi.

Hij won dit jaar de Europese Unieprijs voor de letteren, was al twee keer Zwarte Piet, is gek op fietsen, maar zakte voor zijn inburgeringsexamen en dreigt, ondanks zijn generaal pardon, alsnog te worden uitgezet.

Al Galidi is een van de sprekers in de Stadsgehoorzaal in Leiden, waar op 7 november jl. het 40-jarige

jubiläum van Centrum '45 wordt gevierd. Wat valt er, buiten het gegeven van dit jubileum, eigenlijk te vieren? Ik luister naar Al Galidi en raak verward. Hij verhaalt over de vele onzekere jaren in het AZC: niet mogen werken, geen onderwijs, geen lessen Nederlandse taal, gedoemd tot ledigheid... Nu draagt hij zijn met zelfstudie in het Nederlands geschreven gedichten voor. Ik voel me wat ongemakkelijk de schoonheid van mijn eigen taal te ervaren uit de mond van een allochtoon. Ritmisch, melancholisch, soms zelfs humoristisch draagt hij zijn gedicht *Ik hou van Holland* voor.

De jubileumbijeenkomst begint met een film van Erik Heuvelink die ons in vogelvlucht meeneemt langs de maatschappelijke ontwikkelingen op het gebied van traumaverwerking en behandeling en de reflectie van Centrum '45 hierop. We zien Koningin Juliana op 16 mei 1973 Centrum '45 openen, dat in zijn eerste jaren de nadruk legt op de zorg van verzetsstrijders en hun familieleden, slachtoffers

Foto Erik Kottier

van de Tweede Wereldoorlog. Later komen daar Indiëgangers met de kampslachtoffers en dwangarbeiders bij. Vanaf de jaren '90 breiden de patiëntengroepen zich verder uit met veteranen en vluchtelingen en nog later beroepsgetroffenen van politie en brandweer.

Niet alleen de patiëntengroep verandert, ook het behandelaanbod is voortdurend in ontwikkeling. We zien fragmenten uit de documentaire *Begrijpt u nu waarom ik huil* van Louis van Gasteren, waarin een patiënt LSD toegediend krijgt door Prof. dr. Bastiaans (psychiater

bij Centrum '45 tot 1988), overgaan in recente beelden van een EMDR-sessie. De doelstelling van het centrum blijft echter al die jaren dezelfde: de best mogelijke psychotrauma-behandeling bieden aan getroffen en vervolgd, oorlog en geweld. Daarvoor is ook onderzoek en innovatie nodig en niet in het minst de onvoorwaardelijke toewijding van het personeel. De naam Centrum '45 verwijst naar het bevrijdingsjaar maar eigenlijk is het centrum voortdurend bezig met bevrijding; de bevrijding van ernstig getraumatiseerde mensen,

BERICHTEN UIT HET VELD

opdat ze weer grip krijgen op hun eigen leven.

Vervolgens gaat Dorine Holman in gesprek met Jan Brokken over het thema verwerking van oorlogstrauma's in de literatuur. In Brokkens autobiografische roman *Mijn kleine waanzin* beschrijft hij aan de hand van persoonlijke herinneringen een halve eeuw Hollandse geschiedenis. Jan Brokken is geboren na de oorlog in een domineesgezin dat de kampen in Indië heeft overleefd. Hij is het 'verwende' nakomertje dat ziet hoe de oorlog, die hij zelf nooit heeft meegemaakt, blijft doorwoekeren in het gezin waarin hij opgroeit.

Daarop laat Jan Brokken aan de hand van zijn laatst verschenen boek zien dat oorlog niet alleen de natuurlijke homeostase binnen een gezin kan ontwrichten, maar zelfs die van een hele samenleving. In dat boek, *De vergelding, een dorp in tijden van oorlog*, reconstrueert hij de gebeurtenissen die zich hebben afgespeeld in het plaatsje Rhooon waar hij is opgegroeid. Een dorp dat sinds de oorlog een

geheim met zich meedraagt. Door sabotage vindt in 1944 een Duitse soldaat de dood. De vergelding is verschrikkelijk: zeven mannen uit Rhooon worden geëxecuteerd, hun vrouwen en kinderen uit hun huis verdreven. Wie pleegde de aanslag op de Duitse soldaat en waarom? Of was het toch een dom ongeluk met fatale gevolgen? Tot op de dag van vandaag maken de dorpsbewoners elkaar verwijten. Ook zij zijn nu nog slachtoffers van de oorlog. Voor de media niet gekende slachtoffers, die wel erkenning kunnen vinden bij Centrum '45.

Na de pauze staan Freek de Jonge en zijn vrouw Hella op het programma. Hella begint met de voordracht van een autobiografisch verhaal. Haar ouders hebben in de Tweede Wereldoorlog een groot deel van hun familie verloren en die onverwerkte trauma's drukten een zware stempel op de jonge Hella. Dat leidde bij haar tot een loyaliteitsconflict. De liefde van haar vriend, de toen nog piepjonge Freek, gaf haar de nodige steun. Freek vervolgt met een uit grap-

pen opgebouwd maar daarom niet minder dramatisch familie verhaal, waarin hij het publiek begrip laat opbrengen voor de persoon die *'het schitterende gouden horloge heeft gestolen dat je van je opa hebt geërfd'*, door invoelbaar te maken waarom deze uiteindelijk tot die daad gekomen is. Freek eindigt zijn bijdrage met een gedicht, oorspronkelijk geschreven voor zijn dochter met liefdesverdriet, maar voor vanmiddag eveneens toepasselijk: *Laat die hand maar los, of pak er juist een vast...*

Centrum '45 is in al die jaren van haar bestaan de uitgestoken hand geweest voor getraumatiseerden. Duizenden patiënten zijn geholpen om in weerwil van de barbarij die ze hebben meegemaakt toch nog iets van hun leven te maken. Maar tijdens deze jubileumbijeenkomst geen aandacht voor de wapenfeiten van het centrum, dat op het gebied van psychotraumatologie het keurmerk TOPGGz heeft en het initiatief nam om de deelgebieden in de psychotraumazorg bijeen te brengen in een groep van experts, de Arq Psychotrauma Expert Groep.

Vandaag laat men genodigden verhalen over de verschrikkingen die mensen elkaar aandoen en de nasleep hiervan.

Daarmee wordt duidelijk dat een discussie over het bestaansrecht van een organisatie als Centrum '45 helaas ook voor de komende jaren niet aan de orde is. Een lichtpuntje: er zijn altijd mensen die zich met volle overgave inzetten om anderen te helpen hun angsten en verdriet om te zetten in kracht, liefde, in kunst... Maar ronduit indrukwekkend en bemoedigend is het dat veel slachtoffers daartoe in staat zijn louter op eigen veerkracht. Zo iemand is Al Galidi die eerder deze dag zijn gedicht voorlas:

*'Ik hou van Holland', zei de paraplu.
'Het is mijn land.*

*Ik kan me geen ander land voorstellen
waar ik zo mezelf kan zijn
en zo open voor iedereen.'*

*Marieke Sleijpen, onderzoeker/
psycholoog; o.m. werkzaam bij Arq
Psychotrauma Expert Groep*